

Номенклатура *Chaenomeles* Lindl. (*Rosaceae*) в українській ботанічній терміносистемі: від Джона Ліндлі до Клод Вебер

Володимир М. Меженський

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна, e-mail: mez1956@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-3154-1120

Реферат

Мета. За мету ставилося висвітлити історію встановлення й опису роду *Chaenomeles* Lindl. та розглянути практику формування українських назв таксонів, пов'язаних з цим родом. **Методи.** Аналіз літературних джерел. **Результати.** Рід *Chaenomeles* було встановлено англійським ботаніком Джоном Ліндлі (John Lindley) у 1822 році. Швейцарська ботанікня Клод Вебер (Claude Weber), яка народилася в 1922 році у Франції, під час роботи в США монографічно обробила рід *Chaenomeles*, розплутала історію інтродукції трьох природних видів східноазійського походження та визначила чотири гібридні групи забезпечивши їх науковими діагнозами. **Висновки.** Родову назву *Chaenomeles* українською мовою доцільніше передавати як японська айва. У садівництві культура має назву, що збігається з родовою. Видові епітети повинні відповідати латинському оригіналу, бути уніфікованими й однозначними, з відхиленням від дослівного перекладу для запобігання тавтономії. Рід *Chaenomeles* — японська айва, складається з природних видів і гібридних груп: *Ch. japonica* — японська айва справжня, *Ch. speciosa* — японська айва гарна, *Ch. cathayensis* — японська айва катайська, *Ch. ×superba* — японська айва чудова, *Ch. ×clarkiana* — японська айва Кларкова, *Ch. ×vilmoriniana* — японська айва Вільморенова, *Ch. ×californica* — японська айва каліфорнійська. Якщо *Ch. sinensis* включати до роду *Chaenomeles*, а *Ch. thibetica* вважати за окремий вид цього роду, то їх слід іменувати відповідно, японська айва китайська та японська айва тибетська.

Ключові слова: Джон Ліндлі, Клод Вебер, систематика рослин, термінологія, хеномелес, японська айва.

Nomenclature of *Chaenomeles* Lindl. (Rosaceae) in the Ukrainian botanical terminology system: from John Lindley to Claude Weber

Volodymyr M. Mezhen'skyj

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
e-mail: mez1956@ukr.net, ORCID ID [0000-0002-3154-1120](https://orcid.org/0000-0002-3154-1120)

Abstract

Aims. The goal was to cover the history of the establishment and description of the genus *Chaenomeles* and consider the formation of Ukrainian names of taxa associated with the genus. **Methods.** Analysis of literature sources. **Results.** The genus *Chaenomeles* was established by English botanist John Lindley in 1822. Swiss botanist Claude Weber, who was born in 1922 in France, during her work in the United States monographically processed the genus *Chaenomeles*, unraveled the history of the introduction of three natural species of East Asian origin and identified four hybrid groups providing them with scientific diagnoses. **Conclusions.** The generic name *Chaenomeles* in Ukrainian is more expedient to render as Japanese quince. In horticulture, the name crop coincides with the name of genus in Ukrainian. Species epithets must correspond to the Latin original, be unified and unambiguous, with a deviation from the literal translation to prevent tautonymy. The *Chaenomeles* consists of natural species and hybrid groups: *Ch. japonica*, *Ch. speciosa*, *Ch. cathayensis*, *Ch. ×superba*, *Ch. ×clarkiana*, *Ch. ×vilmoriniana*, and *Ch. ×californica*, and probably *Ch. sinensis*, and *Ch. thibetica*.

Key words: John Lindley, Claude Weber, plant taxonomy, terminology, *Chaenomeles*, Japanese Quinces.

Вступ/Introduction. Види роду *Chaenomeles* Lindl. у природному стані трапляються у Східній Азії. З початку XIX сторіччя розпочато інтродукцію їх в Україні як декоративних кущових рослин з їстівними плодами. Причому саме в Україні були виконані піонерські роботи з введення японської айви як плодової рослини в промислову культуру й створено ряд сортів (Klymenko & Mezhen'skyj, 2013).

Матеріали і методи/Material and Methodology. Аналіз літературних джерел з систематики рослин виконували класичними методами (Simpson, 2019) з авторськими модифікаціями й узагальнювали з результатами власних досліджень.

Результати та обговорення/Results and Discussion.

Двохсотрічний ювілей встановлення роду *Chaenomeles*. Рівно 310 років тому німецький натураліст Енгельберт Кемпфер (Kaempfer, 1712) вперше описав новий для європейців японський вид рослини, що стала базовою для цього роду. Шведський ботанік Карл Тунберг (Thunberg, 1784), ґрунтуючись на зібраному ним гербарному зразку, забезпечив рослину латинським діагнозом і дав назву *Pyrus japonica* Thunb. Варто зазначати, що гербарний зразок,

використаний Тунбергом був представлений тільки квітучою гілкою і не містив плодів, однак автор вказав, що плоди "майже кулясті, гладенькі, розміром з волосський горіх, 5-часточкові, 5-гнізді". Насправді плоди *Chaenomeles* не розтріскуються на п'ять стулок, проте можна припустити, що Тунберг натрапив у природі на плоди з тріщинками, внаслідок чого й припустився помилки. Ми неодноразово спостерігали розтріскування плодів під час дощової погоди (рис.1).

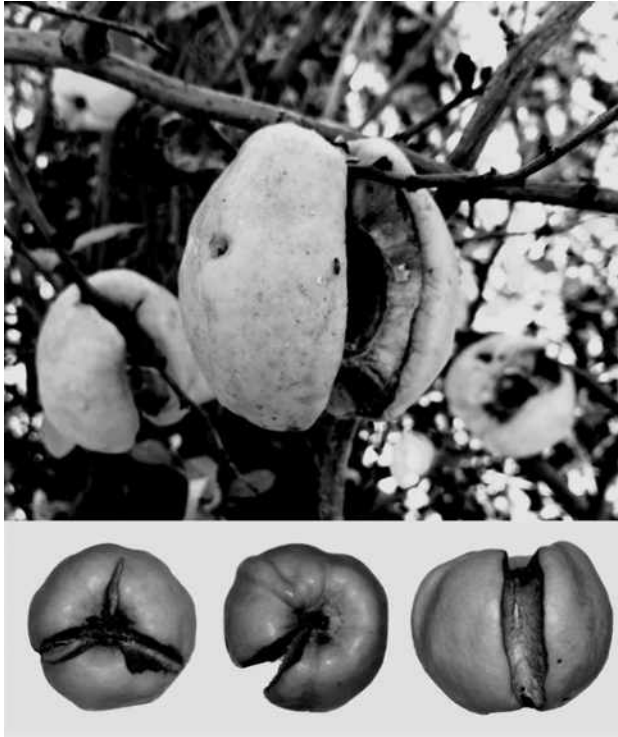


Рисунок 1. Розтріскування плодів *Chaenomeles* ssp.

Figure 1. Cracking of *Chaenomeles* ssp. fruits.

Англійський ботанік Генрі Ендрюс (Andrews, 1807) переніс вид до роду *Malus*, а німецький ботанік Христиан Персон (Persoon, 1807) — до *Cydonia*. Англійський ботанік Джон Ліндлі (Lindley, 1822) встановив рід *Choenomeles*. У його описі родова назва мала орфографічний варіант написання *Choenomeles* (через *oe*). Назву було створено на підставі опису Тунберга, за яким стиглі плоди начебто розтріскуються на п'ять стулок (*χαίνω* — тріскатися, *μήλον* — яблуко).

Визначальною відмінністю *Choenomeles* від *Cydonia* Ліндлі вважав дворядне розміщення тичинок та значне соковите розростання частки чашечки. Особисто сам Ліндлі плодів не

бачив, хоча *Choenomeles* вже було інтродуковано до К'ю, однак через саомобезплідність інтродукований зразок не плодоносив.

Невдовзі Ліндлі (Lindley, 1825) заявив, що встановлення нового роду було формальним і базувалося на помилковому свідченні Тунберга. Єдина відмінність полягає лише в тому, що насіння *Choenomeles* не вкриті слизом, як у *Cydonia*. Тож ботаніки ще майже століття не приймали нововстановлений рід *Choenomeles*, доки німецько-австрійський ботанік Камілло Шнайдер (Schneider, 1906) не відновив його, а німецько-американський ботанік Альфред Редер (Rehder, 1915) виправив родову назву на *Chaenomeles*.

Українську наукову назву рослини — японська айва вперше навів Микола Кащенко (Kashchenko, 1925). Вона стосувалася *Cydonia japonica*, проте в українській назві застосовано прямий порядок слів — прикметник-іменник, тоді як видовим науковим назвам властивий зворотний порядок слів. Варто зазначати, що й наступні покоління українських ботаніків використовували цю назву саме з таким порядком слів (Klokov, 1950; Zerov, 1954), проте вони

прийняли транслітеровану назву "хеномелес", яка потім повторювалася в інших ботанічних працях не маючи в цьому розбіжностей з російською номенклатурою (Prokudin, 1987). За Юрієм Кобівим (Kobiv, 2004), стрижневою проблемою національних номенклатур є вибір назви роду. Вирішувати це питання варто на основі принципів Йогана Плянера (Planer, 1771), перший з яких вказує, що для найменування роду слід вживати національну назву. Звісно, позбутися цілком транслітерацій неможливо, багато латинських назв міцно увійшли в українську мову, а інтродуковані екзотичні рослини часто не мають українських народних фітонімів. Проте найприйнятнішим є розвиток номенклатури на рідних засадах. Тому, для позначення *Chaenomeles* оптимальною є родова назва "японська айва". Упродовж останніх років спостерігається прийняття родової назви "японська айва", як синонімічної до "хеномелес" (Kokhno & Trofimenko, 2005; Klymenko & Mezhenyskyj, 2013; Mezhenyskyj, 2015) та визнання її як основної для позначення роду *Chaenomeles* (Kobiv, 2004; Mezhenyskyj, 2016; Mezhenyskyj et al., 2022).

Сторічний ювілей монографки роду *Chaenomeles*. 22 квітня 1922 року у Парижі народилася Клод/Клавдія Жанна Жермен Вебер. Невдовзі родина перебралася до Моннтє-Морне біля кордону зі Швейцарією, а через початок другої світової війни — до Швейцарії. Її батько, який був засновником Університету медицини та фармації в Алжирі, став професором анатомії та гістології в медичній школі в Женеві (Madame..., 2012; Schaetti, 2012). Вищу освіту в галузі природничих наук Клод отримала в Женевському університеті (1940–1945) (Fuchs, 1991). Вона вийшла заміж за ботаніка-орхідиста Алоїза Дюперрекса, з яким збирала гербарії в Альпах, проте згодом розлучилася з ним і повернула собі дівоче прізвище. Після цього працювала в різних установах Великої Британії, Італії й США та продовжила навчання в Гарвардському університеті (США), який завершила в 1963 р. У середині 1960-х рр. плідно працювала в Ботанічній бібліотеці Ханта (Пітсбург, США), Утрехтському університеті (Нідерланди) та різних установах Італії й Франції, спеціалізуючись на ботанічній бібліографії. У 1963–1964 рр. опублікувала низьку наукових праць присвячених дослідженню *Chaenomeles*, зокрема монографічну роботу «The genus *Chaenomeles* (Rosaceae)» (Weber, 1964). У ній вона докладно розібралася з таксономією та номенклатурою цього роду, історія інтродукції видів якого є надзвичайно заплутаною. Як зазначила авторка, дивно, як рід, що складається лише з трьох природних видів, завдав стільки клопоту ботанікам. При цьому вона зокрема, встановила підродину *Maloideae* C.Weber, назва якої базується на назві типового роду *Malus* L. Після повернення до Швейцарії викладала до самої пенсії природничі науки в Женевському центрі технічної професійної підготовки з перервою на кількарічні ботанічні дослідження в Корнелльському університеті. Докладно дослідила й інвентаризувала флору околиць Женевського озера. Ще будучи студенткою відвідала як волонтерка Мексику, потім здійснила дві навколосвітні подорожі в протилежних напрямках, відвідавши майже сотню країн (Madame..., 2012). Очолювала Женевське географічне та Женевське ботанічне товариства. Окрім французької

володіла англійською, іспанською, італійською, російською та японською мовами (Schaetti, 2012).

У пенсійному віці захопилася місцевою історією і стала безперечним фахівцем у царині історії та культури Монтьє-Морне, привернувши увагу туристів до цього регіону. Клод Вебер (рис. 2) трохи не дожила до свого 90-річчя. Її життя було насиченим і вона залишила нам цінний науковий спадок і добру пам'ять про свою діяльність.

Заплутана історія інтродукції видів *Chaenomeles*. У 1796 році директор ботанічних садів К'ю Джозеф Банкс вперше інтродукував в Англії вид *Chaenomeles* завезений з Японії, якому помилково надали назву виду, описаного Тунбергом — *Pyrus japonica*. Насправді це був інший, китайський за походженням вид, який інтродукували в Японії за 400 років до того. Англійський ботанік Роберт Світ (Sweet, 1818) зрозумів відмінності й описав цей новий вид як *Cydonia speciosa* Sweet. Проте плутанина з цими видами тривала ще століття. Його сучасна назва *Ch. speciosa* (Sweet) Nakai. Вид, описаний Тунбергом, було інтродуковано в Європі значно пізніше — 1869 року. На честь інтродуктора його було названо *P. maulei* Masters (Masters, 1874). Враховуючи правило пріоритету, сучасна назва виду — *Ch. japonica* (Thunb.) Lindl. ex Spach (Weber, 1964). Тривалий час, і навіть досі, видовий епітет *japonica* прикладають до різних видів *Chaenomeles*. На початку XX століття Карл Шнайдер (Schneider, 1906) і Альфред Редер (Rehder, 1915) остаточно розмежували роди *Cydonia* і *Chaenomeles*, проте в їхніх класифікаціях назву *Ch. japonica* було прикладено до різних видів (у Шнайдера до *Ch. speciosa*).

Плутанина не минула й третій вид *Chaenomeles*, який тривалий час піс у К'ю як *C. sinensis* Thouin, доки не було встановлено його відмінність від справжньої *C. sinensis* і перейменовано врешті-решт у *Ch. Cathayensis* (Hemsl.) C.K.Schneid. Тим часом справжню *C. sinensis* Еміль Кене (Koehne, 1890) переніс до *Chaenomeles* як *Ch. sinensis* (Thouin) Koehne, базуючись на помилковому описі будови квітки. Частина ботаніків погодилася з таким розміщенням цього виду (Rehder, 1940; Gu & Spongberg, 2003).

Отже, за Вебер (Weber, 1964) рід *Chaenomeles* складається з трьох природних видів: *Ch. japonica*, *Ch. speciosa* і *Ch. cathayensis*. Вони здатні схрещуватися між собою в усіх можливих комбінаціях, потомки яких отримали назви *Ch. ×superba*, *Ch. ×clarkiana*, *Ch. ×vilmoriniana* і *Ch. ×californica*. На



Рисунок 2. Клод Вебер.
Figure 2. Claude Weber.

момент опрацювання роду на розгляд Вебер не потрапив новоописаний *Ch. thibetica* T.T.Yü (Yü & Kuan, 1963), який у сучасних працях фігурує як окремий вид, хоча, скоріш за все є лише формою *Ch. cathayensis*. Молекулярні дані свідчать про високу близькість *Ch. thibetica* й *Ch. cathayensis* (Shao & Jiang, 2020; Sun et al., 2020).

Вебер (Weber, 1964) вважала, що місце *C. sinensis* саме в роді *Cydonia*, проте більшість ботаніків, включаючи молекулярних філогенетиків, розміщували цей вид в окремому монотиповому роді як *Pseudocydonia sinensis* (Dum.Cours.) C.K.Schneid. (Schneider, 1906; Krüssmann, 1978; Campbell et al., 2007; Lo & Donoghue, 2012; Sun et al., 2018). При цьому був виявлений конфлікт між даними молекулярних аналізів хлоропластної і ядерної ДНК. Так, порівняння ДНК хлоропластів вказувало, що *P. sinensis* є сестринською до *Chaenomeles*, тоді як ITS свідчили про її сестринські зв'язки з *Cydonia*. Отже, її походження могло бути результатом гібридизації між членами анцестральних предків *Chaenomeles* і *Cydonia*, як ймовірних прародителів *Pseudocydonia* (Lo & Donoghue, 2012). Філогенетичний аналіз на підставі вивчення повних пластомів довів, що *Chaenomeles* формує монофілетичну кладу, в якій *Ch. sinensis* займає базальне положення. Морфологічні й молекулярні дані не підтримують відокремлення *Pseudocydonia* від *Chaenomeles*, отже слід переглянути обсяги роду *Chaenomeles* і перевизначити таксономічний статус *Ch. sinensis* (Sun et al., 2020).

Українські назви таксонів *Chaenomeles*. Щодо видових назв японської айви, то у випадку *japonica* варто відхилитися від дослівного перекладу видового епітету "*japonica*" як "японська" для запобігання тавтономії. На нашу думку, кращим варіантом є "японська айва справжня", аніж "японська айва звичайна" (Kobiv, 2005). У тих випадках, коли видовий епітет збігається з українською родовою назвою варто вживати саме "справжній", замість "звичайний", який є аналогом "*vulgaris*" з огляду на можливість встановлення латинського оригіналу за українським відповідником. Проблематичним є пошук еквівалентів для видових епітетів у назвах *Ch. speciosa* і *Ch. ×superba*. У "Дендрофлорі України" (Kokhno & Trofimenko, 2005) вжито епітети, відповідно "прекрасний" та "розкішний". "Тримовний словник назв судинних рослин флори України" (Zyman et al., 2008) для цих видів надає переклад епітетів: *speciosa* — гарна, *superba* — пишна, тоді як у Кобіва (Kobiv, 2005) *speciosa* — пишна (*Ch. ×superba* у нього відсутня, проте в назвах інших видів *superba* перекладається, як пишна, а *speciosa*, як гарна або чудова. Такий же різнобій має місце в "Определителе высших растений Украины" (Prokudin, 1987), де *speciosa* — це гарна, прегарна або чудова та в "Російсько-українському словнику ботанічної термінології і номенклатури" (Afanasiev et al., 1962), де *speciosa* перекладено як гарна, красива, прегарна або чудова.

Для уніфікації назв варто звірятися зі "Справочным пособием по систематике высших растений" (Zabinkova, Kirpichnikov, 1957). У ньому: *speciosa* — прекрасный, красивый; *superba* — великолепный, пышный, тобто однозначного перекладу не маємо. Перевіряємо ці назви за зворотнім "Русско-

латинским словарем для ботаников" (Kirpicznikov, Zabinkova, 1977) тих самих авторів: прекрасный (*egregius, excelens, eximius, optimus, praestans, pulcherrimus*), красивый (*pulcher, bellus, formosus, speciosus, venustus*), великолепный (*magnificus, speciosus, superbus*), пышный (*ditis, luxuriosus, opulentus, superbus*). На першому місці автори поставили зовсім інші латинські відповідники. Це в системі латинська-російська мова. Аналогічних латинсько-українських посібників наразі немає, тому візьмемо "Русско-украинский словарь" (Beloded, 1969), щоб спробувати скористатися посередництвом російської мови: прекрасный (прекрасный, прегарный, прехороший, чудовый), красивый (гарный, красивый, красный, файный), великолепный (у двох значеннях: пышный — пишний, розкішний, препишний та превосходный — чудовый, прекрасный, прегарный), пышный (пишний, розкішний, буйный). "Практичний російсько-український словник синонімів" (Karavanskyi, 2012) дає такі синонімічні гнізда: гарна (вродлива, гожа, лепська, миловидна, хороша, красна, приваблива, приємна, блискуча, чудова, чудесна, ефектна, файна тощо), красива (гарна, пишна), прекрасна (прегарна), пишна (буйна, рясна, барвиста тощо), розкішна (багата, шикарна, чудова, буйна, пишна, яскрава тощо), чудова (прекрасна, прегарна, розкішна, блискуча, чудесна тощо). Можна використати за посередника англійську мову. Тоді латинсько-англійські словники (Lewis, Short, 1891; Marchant, Charles, 1953) додають різноманіття тлумачень: *speciosa* = beautiful, dazzling, distinguished, good-looking, handsome, imposing, plausible, showy, specious, splendid, well-sounding; *superba* = brilliant, distinguished, excellent, magnificent, proud, remarkable, splendid, superb, superior, які в українському перекладі ще більше урізноманітнюють варіативність. Отже, доволі складно визначити, яке українське слово буде найвідповіднішим для латинських *speciosa* і *superba*, враховуючи, що автори видових назв вкладали в них різні семантичні відтінки. Одначе, для уніфікування, передавання й однозначного зворотного перекладу варто узгодити переклади синонімічних назв для всіх видів рослин, використовуючи багатство української мови, наприклад: *bellus* = красивий, *formosus* = прекрасний, *pulchrum* = прегарний, *speciosus* = гарний, *spectabilis* = пишний, *superbum* = чудовий (Mezhenskyj, 2018). Тоді, *Ch. speciosa* = айва японська гарна, *Ch. ×superba* – айва японська чудова.

Видовий епітет назви *Ch. cathayensis* передають як "катаянська" (Kokhno, & Trofimenko, 2005), тобто як похідне від слова "Катаян", хоча вихідним є "Cathay" = Китай. Отже, прикметником від Китай є катайський, а не катаянський: *Ch. cathayensis* — айва японська катайська. Власне Cathay є старовинною назвою Китаю, проте ми не перекладатимемо епітет як "китайська", бо існує парна назва *Ch. sinensis* (вид, наведений у "Дендрофлорі України" як такий, що належить до роду *Chaenomeles*), видовий епітет якої перекладається саме так (Mezhenskyj, 2010).

Врахування вихідної латинської форми важливо для правильного перекладу. Епітети, що утворені від власних імен, залежно від того чи є вони іменниками в родовому відмінку і мають закінчення *-ii* або прикметниками із

суфіксом *-an-*, перекладають, відповідно, як іменник або присвійний прикметник. *Ch. ×clarkiana* і *Ch. ×vilmoriniana* слід передавати як, відповідно, японська айва Кларкова і японська айва Вільморенова (Mezhenskyj, 2010, 2018).

Висновки/Conclusions. Рід *Chaenomeles* — японська айва, складається з природних видів і гібридних груп: *Ch. japonica* — японська айва справжня, *Ch. speciosa* — японська айва гарна, *Ch. cathayensis* — японська айва катайська, *Ch. ×superba* — японська айва чудова, *Ch. ×clarkiana* — японська айва Кларкова, *Ch. ×vilmoriniana* — японська айва Вільморенова, *Ch. ×californica* — японська айва каліфорнійська. Якщо *Ch. sinensis* включати до роду *Chaenomeles*, а *Ch. thibetica* вважати за окремий вид цього роду, то їх слід іменувати, відповідно, японська айва китайська та японська айва тибетська. У садівництві культура має назву, що збігається з родовою — японська айва.

Подяки/Acknowledgement. Ми вдячні президенту історичного товариства La Salévienne (Сен-Жульєн-ан-Женева, Франція) Клоду Межеванду (Claude Mégevand) за надану фотографію мадам Клод Вебер.

Список посилань/References

Afanasiev, D. Ya., Barbarych, A. I., Zerov, D. K. et al. (1962). *Rosiiskoukrainskyi slovnyk botanichnoi terminolohii i nomenklatury* [Russian-Ukrainian dictionary botanical nomenclature and terminology]. Kyiv: Vydavnytstvo AN Ukrainsoi RSR (in Ukrainian).

Andrews, H. (1807). *The Botanist's repository*. Vol. 7. London: S. n. 433–492.

Beloded, I. K. (Ed.) (1969). *Russko-ukrainskij slovar* [Russian-Ukrainian Dictionary]. Vol. 1–3. Kyiv: Naukova Dumka, 700 p., 756 p., 727 p. (in Russian).

Campbell, C. S., Evans, R. C., Morgan, D. R., Dickinson, T. A., & Arsenault, M. P. (2007). Phylogeny of subtribe *Pyrinae* (formerly the *Maloideae*, Rosaceae): Limited resolution of a complex evolutionary history. *Plant Systematics and Evolution*, 266 (1–2), 119–145. doi:10.1007/s00606-007-0545-y.

Fuchs, H. P. (1991). Histoire de la botanique en Valais: il botanistes qui ont contribué aux connaissances de la flore valaisanne dans la période de 1900 à 1954. *Bulletin de la Murithienne Société Valaisanne des Sciences Naturelles*, 109, 113–221.

Kaempfer, E. (1712). *Amoenitatum exoticarum*. Vol. 5. Lemgo: S. n. 912 p.

Karavanskyi, S. (2014). *Praktychnyi rosiisko-ukrainskyi slovnyk synonymiv* [Practical Russian-Ukrainian dictionary of synonyms]. Lviv: BaK. (in Ukrainian).

Kashchenko, M. T. (1925). Review of non-medicinal crops of the Acclimatization Garden at the Ukrainian Academy of Sciences. *Zapysky fizychno-matematychnoho viddilu Ukrainsoi AN*, 1(4), 34–41. (in Ukrainian).

Kirpicznikov, M., Zabinkova, N. (1977). *Lexicon Rossico-Latinum in usum botanicorum*. Leninopoli: Nauka, 855 p. (in Russian).

Klokov, M. V. (Ed.) (1950). *Vyznachnyk roslyn Ukrainy* [Identification guide to plants of Ukraine]. Kyiv: Derzsilhospvydav. (in Ukrainian).

Klymenko, S. V., & Mezhenskyj V. M. (2013). Origin of *Chaenomeles* Lindl. cultivars of the Ukrainian breeding. *Plant Introduction*. (4), 25–30.

Kobiv, Yu. (2004). *Slovnyk ukrainskykh naukovykh j narodnykh nazv sudynnykh roslyn* [Dictionary of Ukrainian scientific and vernacular names for vascular plants]. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian).

Koehne, E. (1890). Die Gattungen der Pomaceen. *Wissenschaftliche Beilage zum Programm des Falk-Realgymnasiums zu Berlin*, 95, 1–33.

Kokhno, M. A., & Trofimenko, N. M. (Eds.). (2005). *Dendroflora Ukrainy. Dukorosli j kultyvovani dereva i kyshchi. Pokrytonasinni. Chastyna II* [Dendroflora of Ukraine. Wild and cultivated trees and shrubs. Angiosperms. Part II]. Kyiv: Fitosociotzentr. (in Ukrainian).

Krüssmann, G. (1978). *Handbuch der Laubgehölze*. Band 3. Berlin; Hamburg: P. Parey, 496 S.

Lewis, C. T., Short, C. (1891). *A new Latin Dictionary*. New York: Harper & Brother Publ.; Oxford: Clarendon Press, 2019 p.

Lindley, J. (1822). Observation on the natural group of plants called *Pomaceae*. *Transaction of the Linnean Society of London*. Vol. 13. P. 88–106.

Lindley, J. (1825). *Cydonia chinensis*. *Botanical Register*. Vol. 11. P. 905.

Lo, E. Y. Y., & Donoghue, M. J. (2012). Expanded phylogenetic and dating analysis of the apples and their relatives (*Pyrinae*, *Rosaceae*). *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 63, 230–243 DOI:10.1016/j.ympev.2011.10.005

Madame Claude Weber (1922–2011) (2012). *Le Benon* (La Salévienne), 75, 9–10.

Marchant, J. R. V., Charles, J. F. (1953). *Cassell's Latin Dictionary*. New York: Funk & Wagnalls Co. 927 p.

Masters, T. M. (1874). *Pyrus Maulei*. *The Gardeners Chronicle. New series*. 1(24), 756–757.

Mezhenskyj V. M., Mezhenka L. O., Krasovsky V. V., Cherniak T. V., Fedko R. M. (2022). On streamlining the Ukrainian names of plant. Information 13. Taxonomic diversity and names for subtropic fruit plants of the Khorol Botanical Garden collection. *Plant Varieties Studying and Protection*, 18(1), 14–23. DOI: <https://doi.org/10.21498/2518-1017.18.1.2022.257583> (in Ukrainian).

Mezhenskyj, V. M. (2010). About improvement of the Ukrainian botanical nomenclature. *Plant Introduction*, (3), 69–75.

Mezhenskyj, V. M. (2015). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 5. Names for pome fruit crops. *Plant Varieties Studying and Protection*, 3–4, 4–11. DOI: 10.21498/2518-1017.3-4(28-29).2015.58405 (in Ukrainian).

Mezhenskyj, V. M. (2016). On streamlining the Ukrainian names of plants. Names of some subtribe Malinae Reveal taxa (information 6). *Plant Varieties Studying and Protection*, 1, 5–11. DOI: 10.21498/2518-1017.1(30).2016.61699 (in Ukrainian).

Mezhenskyj, V. M. (2018). On streamlining the Ukrainian names of plant. Information 10. Rules of Plant Nomenclature, Taxonomy, and Cultonomy. *Plant Varieties Studying and Protection*, 14(1), 28–44. <https://doi.org/10.21498/2518-1017.14.1.2018.126502>. (in Ukrainian).

- Persoon, C. H. (1807). *Synopsis plantarum seu euchiridium botanicum*. Pars 2. Paris: Treuttl, Wurtz; Tubingen: Gottam. 657 p.
- Planer, J. J. von (1771). *Versuch einer Deutschen Nomenklatur der Linneischen Gattungen zur Übersetzung der Genera Plantarum Linnei*. Erfurt: J. D. Müller.
- Prokudin, Yu. N. (Ed.). (1987). *Opredelitelj vysshikh rastenij Ukrainy* [Identification guide to higher plants of Ukraine]. Kyiv: Naukova Dumka. (in Russian).
- Rehder, A. (1915). *Chaenomeles* Lindl. In C. S. Sargent. *Plantae Wilsonianae*. Vol. 2. Cambridge: Arnold Arboretum. P. 296–299.
- Rehder, A. (1940). *Manual of cultivated trees and shrubs hardy in North America*. New York: Macmillan, 1940. 996 p.
- Schaetti, B. (2012). In Memoriam Claude Weber (1922–2011). Botaniste, voyageuse et historienne du Salève. *Saussurea*, 42, 10–11.
- Schneider, C. K. (1906). *Illustriertes Handbuch der Laubholzkunde*. Bd. 1. Jena: Fisher, 810 S.
- Shao, W., & Jiang, J. (2020). The complete chloroplast genome sequences of two *Chaenomeles* species (*Chaenomeles cathayensis* and *Chaenomeles thibetica*). *Mitochondrial DNA Part B*, 5(3), 3209–3210. DOI: 10.1080/23802359.2020.1810148.
- Simpson, M. G. (2019). *Plant systematics*. Academic press. 896 p.
- Sun, J., Shi, S., Li, J, Yu, J., Wang, L., Yang, X, Guo, L., & Zhou, S. (2018). Phylogeny of *Maleae* (*Rosaceae*) Based on Multiple Chloroplast Regions: Implications to Genera Circumscription. *BioMed Research International*, Article ID 7627191 <https://doi.org/10.1155/2018/7627191>.
- Sun, J., Wang, Y., Liu, Y., Xu, C., Yuan, Q., Guo, L., & Huang, L. (2020). Evolutionary and phylogenetic aspects of the chloroplast genome of *Chaenomeles* species. *Scientific Reports*, 10, 11466. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-67943-1>.
- Sweet, R. (1818). *Hortus suburbanus Londinensis*. London: Ridgway. 242 p.
- Thunberg, K. (1784). *Flora Japonica*. Leipzig: S. n. 418 p.
- Weber, C. (1964). The genus *Chaenomeles* (*Rosaceae*). *Journal Arnold Arboretum*. Vol. 45. P. 161–205, 303–345. DOI: <https://doi.org/10.5962/p.30865>.
- Yü, T.T, & Kuan, K. C. Taxa nova Rosacearum sinicarum. *Acta Phytotaxonomica Sinica*, 8(3), 202–234.
- Zabinkova, N., Kirpicznikov, M. (1957). *Vademecum methodi systemstis plantarum vascularium*. Fasc. 2. Mosqua; Leningrad: Editio Academiae Scientiarum URSS. 335 p. (in Russian).
- Zerov, D. K. (Ed.). (1954). *Flora URSS* [Flora of Ukraine]. Vol. 6. Kyiv: Vydavnytstvo AN URSS. (in Ukrainian).
- Zyman, S. M., Didukh, Ya. P., Hrodzinskyi, D. M. et al. (2008). *Trymovnyi slovnyk nazv sudynnykh roslyn flory Ukrainy* [A three-language dictionary of the names of vascular plants in the flora of Ukraine]. Kyiv: Fitosociocentr. (in Ukrainian).